

This document is part of The Vaynakh Vault archive
You can contribute right now to the conservation of our heritage at
vayvault.com

vaynakh
the vault

№ 81-921
22-765

К 81-921

44-765

44

Интуш.
3-249

COKIJEV MURCYAL

A B A T

JUBBERČA ŠKOLENNA

ЃALXARČA KLASSANNA

Noxčghalghqhamzorb komisse dhoagudat

НАЦИОНАЛЬНАЯ
БИБЛИОТЕКА РИ
Отдел каталогов и
обработки литературы

NOXČGHALGHQHAMZORB
ŠOLŽGHALA — 1935 — ГРОЗНИЙ

Għalghaj buvçaš bolča mettaca, noxčij mettaca senna duqa dece a, merex joagha muqha oazaš a „ö“ a „ü“ a xul. İš oazaš noxčij joazonca uq alapašca belgal ju: „ñ“ „ö“ „ü“; għalghaj joazonca 1928 šerralca dar iš. Cul theħax iš doncaš megarg xilarax, għalghaj joazonca juqhera dyadāxar iš.

Abata juqhe doaladād iš alapaš, iš ca xejča noxčij joazuv deša jiš ca xilarax a għalghaša buvçača mettaca naggaħ nijsluš iš xilarax a.

Avtor.

М. ЦОКИЕВ

БУКВАРЬ

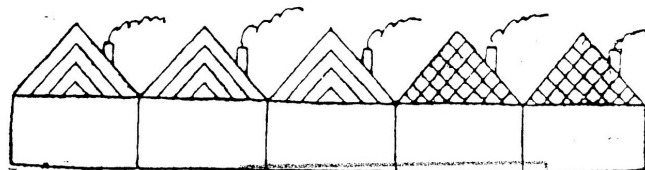
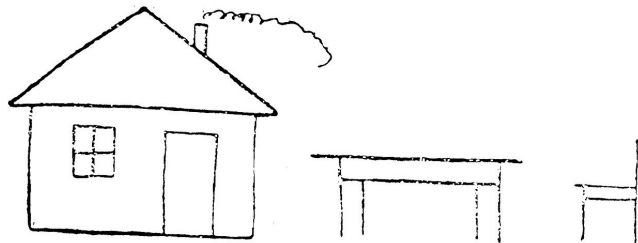
НА ИНГУШСКОМ ЯЗЫКЕ

Ответредактор М. Мальсагов
Техредактор А. Ахриев
Корректурa А. Ахриева
Иллюстрировал худ. Г.-М. Доурбеков

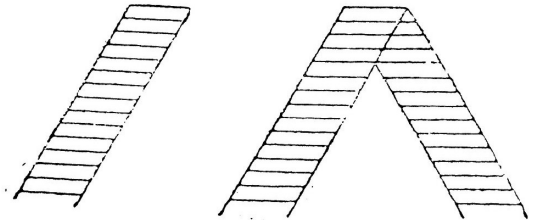
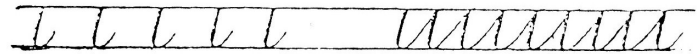
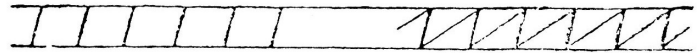
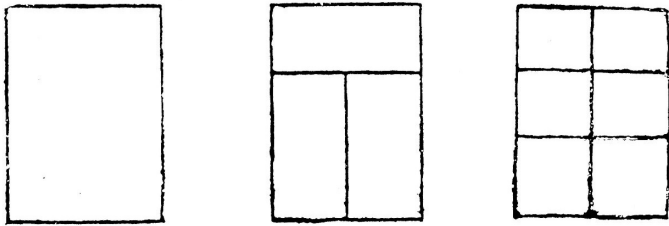
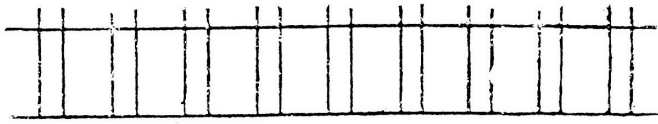
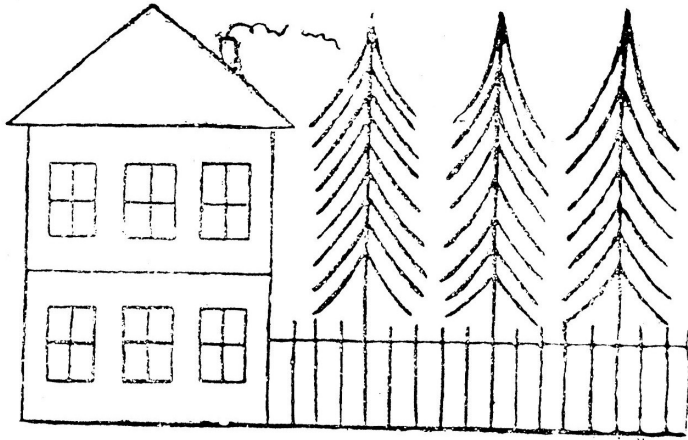
Сдано в набор 14 VII 1935 г.
Подписано к печати 21/VII 1935 г.

Заказ № 3097 Издание № 81
Формат бумаги 62x94 Тираж 5150
Объем 41 с. л. Облито № 767

Типография Чечингнализдата. Грозный. Проспект Революции, 34.

НАЦИОНАЛЬНАЯ
БИБЛИОТЕКА РИ
Отдел комплектования
литературы

r

ber

b | e | r

ber lel
lel ber

l | b | e | r

eeeeeeeeee

rrrrrrrrrr

ber

ber

ber

b | e | r

ber

l e r b

l e r b

r

Oo

lor

l | o | r

ber lor

lor ber

lor > lel
ber

ber lor bel or

oooooooooooooooooooo

lor

lor

lor lel

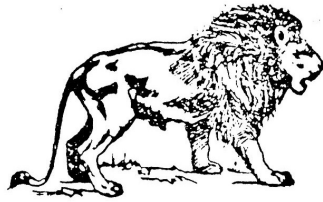
lor lel

ber lel

ber lel

Oo

Mm

lom

l | o | m

lom lel

lel lom

ber lom lor

bel lol or

lom

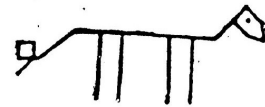
lom

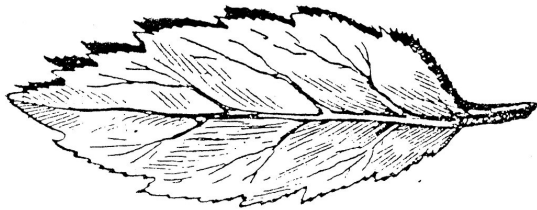
lom lel

lom lel

Mm

lel $\begin{cases} \text{lom} \\ \text{ber} \end{cases}$

Dd

lord | l | o | r | d

berd | bod | lord

bord | dom | mord

Dol.

ber del, ber lel

lel ber, del ber

Dd

ber del, ber lel

Are

Aa

A | r | e

Bod le Berda.

Berd, lom de bera.

Bera lom de, Berd. Aa

Dade lom dera bera

Bb Ee Ll Rr

Mama

M a m a

Mama ara lel
ara lel mama
ber ara lel
ara lel ber

ma-ma re-ma
ra-ma a-ra

Mama

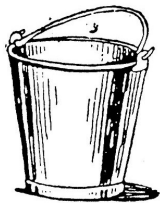
Mama

Mama ara lel.

Mama ara lel.

Aa

Bb Ll Rr Oo

Vv

Vedar

V | e | d | a | r

Berd vel.

Ber del.

Ber del.

Berd vel.

Mama ara lel.

Berd lala lel.

Mama vedar le Berda.

vedar

vedar

Berd ara lel.

Berd ara lel

Mala lel ara?

Dd

Ara Berd lel.

Ara Berd lel

Bov

B | o | v

Bov ara lel.

Ara bov lel.

Mama, ara bov lel.

Mama ara bov lel.

Ee Vv

Ee Vv

Buru

Uu

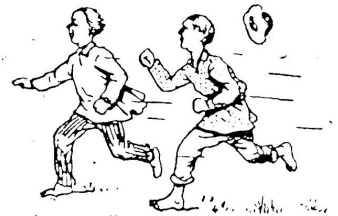
B | u | r | u

Duda	mul	urd
Dudar	mur	ul

Duda ud.

Dudar ud.

Duda, Dudar ud.

Buru

Buru

Duda, Dudar ara ud.

Buru ara ul.

Buru dudara da.

Dudara buru da.

Dudara buru da

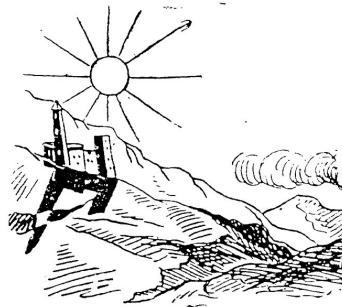
Xox

Xx

X | o | x

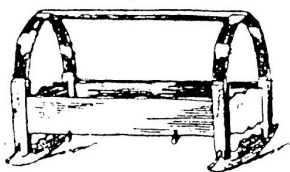
Xerx	Malx	Xol
Xox	Maxa	Xox

Duda, Berd,
dolle ara!
Ara malx ba.
Duda, Berd
ara ud.

Malx.

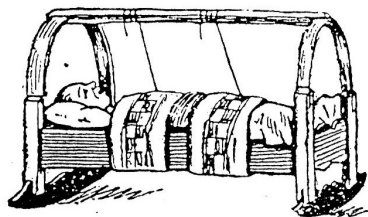
A-ra	ma-xa	ra-ma	<i>Xx</i>
A-xa	va-xa	re-ma	

Gg

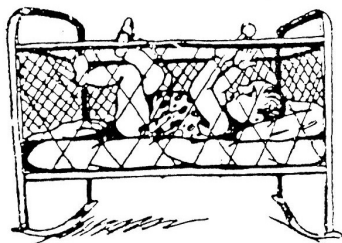
Aga

A | g | a

Berd.

dog | bog | duga | gudar

Duda.

Berd aga ul.

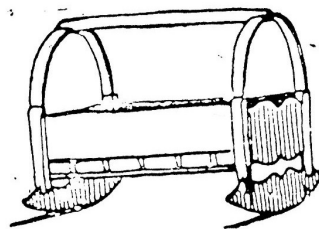
Berd xala ul.

Berd velx.

Berd xala ul.

Duda?

Bera xala da aga.

Aga

Aga

Aga xala da.

Berd aga ul.

Berd velx.

Berd xala ul.

Duda?

Berd xala ul. Berd velx.

Berd xala ul.

Berd velx.

Gg

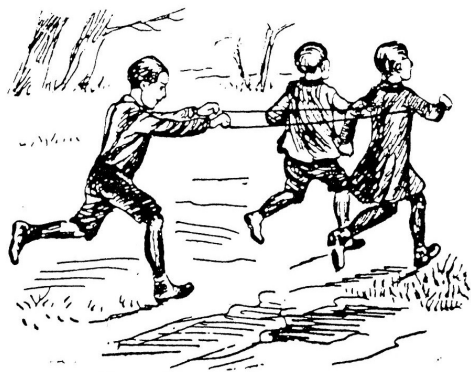

Ii

Gali

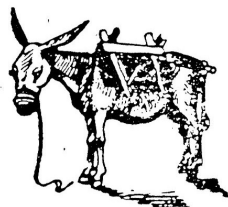
G | a | l | i

Ara gali ul.
Gali ul ara.
Gali da lbe.
lbe gali da.

lbi, Rabi, Madi ud.

l | i

Vir

Mugi Didi | dig
Madi Midi | gig

Ara vir lel. | Vir ud.
Vir lbe da. | lbi ud.

Xala lelo Bibe vir.

Xala lelo Bibe vir

Mu-gi | Ma-gi | Bi-bi
Bu-gi | Ma-di | Ra-bi

Beš

B | e | š

Šš

Bašir, ara vala!

Bibe vir beša daxad,

Ara lalla vir bešara.

Bašir udaš-udaš

beša vaxar.

Vir ara dāxar.

Šš

Bašira beša vir
daxadar

Ik

I | k

Kk

Kog.

kor | kog | koda

kur | kulg | kad

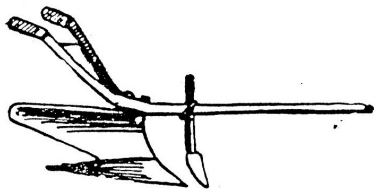
Buki, Kabi, Šaši škole ux.

Dika deš. Kiniškaš dika leladu.

Buki, Kabi, Šaši udarnikaš ba.

Kk

Buki, Kabi, Šaši
udarnikaš ba

Nn

Nox

N | O | X

Kolxoza nox dika da.
 Dadi brigadir va.
 Dade bolx dika lel.
 Novrši denna škole ux.
 Novrše dika deš.
 Novrši, dadi udarnikaš ba.

*Novrši, dadi Nn
 udarnikaš ba.*

Ss

Urs

U | r | s

Kasi	Sonu	Sosi
Nasi	Rasu	Sami

Sosi, Nasi beša ba.
 Beša bolx dika bu.
 Narsaš, komaraš le
 Sosena, Nasena.

Ss

*Sosena Nasena le
 narsaš, komaraš*

Sej

S e j

Maj | Doj | Koj | Boj | Xij | Bij

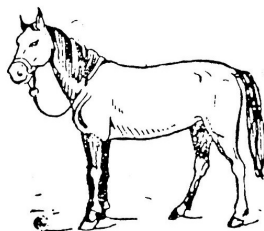
Sej kadaj lel.

Kog kadaj,
bej lelabu.

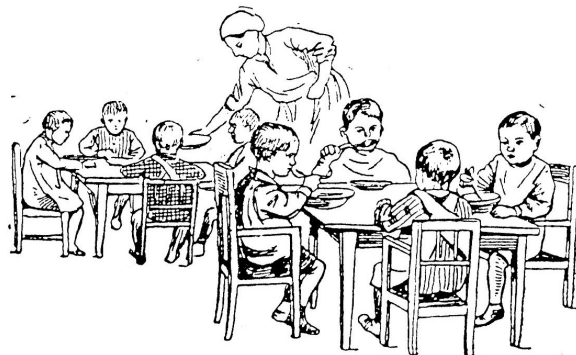
Sej govr
missel xul.

Govro senna bolx bu.

Sej mexka xulij sej?

Jj

Jasli

ja | jo | ju | je | ji

jasli | jol | jej | juv | jij
jaška | jost | jera | juša | jidi

Dadi balxa vaxar.

Nani balxa jaxar.

Beraš?

Beraš jasle daxar.

Jasle dika ja.

Tt

Tetrad

T e t r a d

Tate tetrad da.

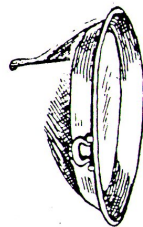
Tate kiniška da.

Tate dika deš.

Nane Tatena šura tel, xudar tel.

Tate dika deš, Tati dika lelave.

*Tate dika deš, Tati
dika lelave.*

Čč

Čara

Č a r a

Ča-bi

Mo-či

Ča

Čo-ra

Ča-da

Čil

Nane vanna ja.

Vannaču luvčo txo.

Vannaču dika luvčalu.

Čaraču mišta luvčalu?

Čč
Kast-kasta luvčij so?

Zavod Kolhoz

K o l x o z Zz

Jer zavod ja.

Jer kolhoz ja.

Sjrda sa xul.

Bolxloj zavode ux.

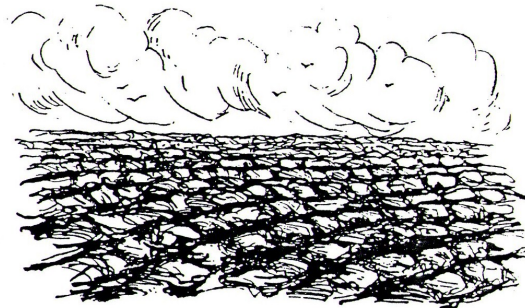
Kolhozxoj kolxoze ux.

Bolx dika bu.

Vej miča ux?

Zz

Zavode kolxoze bolx
dika bu.

Oaxam Oa

Oa x a m

Traktor.

Boal tuvsuš,

Xoza oaxaš,

Tataš deš,

Sixa lel kolzoza

traktor.

Govraš.

Nox uvzaš,

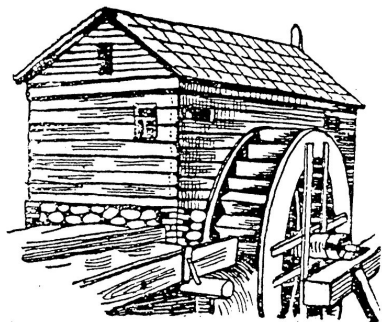
Boal bullaš,

Dika oaxaš

Govraš a lel

kolxoze.

Dika oaxam deš, sixa
lel traktor.

Ĥ ĥ

Ĥejra

Ĥ e j r a

Ĥabi	muĥ	Ĥejra
Ĥadi	buĥ	Ĥejba

Ĥasan, Ĥan ja je Ĥejra?

— Kolxoza ja.

Ĥalxa Ĥan xinnaj iz?

— Kulaka Ĥamida xinnaj.

Ĥ ĥ

Co bol sov ijbora, joalax axĉa telar,
batrakaš lelabora.

Gh
gh

Ghand

G h a n d

ghala	ghabi	ghum
ghaba	ghad	ghuv

Gharsi škole ux.

Ghabi škole ux.

Gharse dika deš.

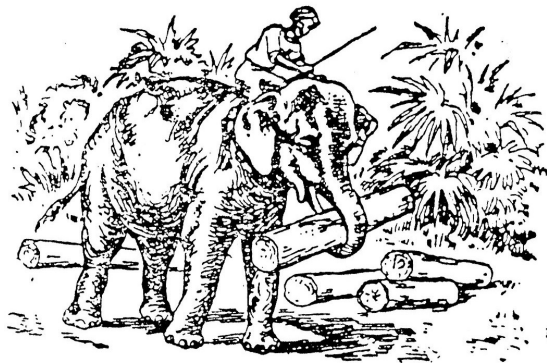
Ĥexarxoĉunga laduvgh.

Ghabe vo deš, vo jazdu,

kiniškaš vo leladu.

Ĥ gh

Dika deša, dika jazde.

Pp

Pil

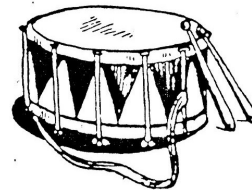
P | i | l

ped	pišk	parta	phid
pen	pela	phoal	phagal

Txa škole p̄hoale ja.
 P̄hoale bolx bu oaxa.
 Dika dešaraš bolx beraš
 pioneraš ba.
 Pioneraš udarnikaš ba.

Pp

Dika pioneraš!

Ff

Fata

F | a | t | a

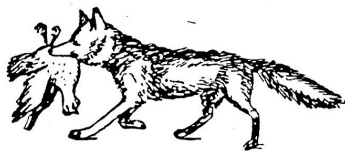
Fati	fijg	fent	fabrik
ferta	fos	foart	fata

Pioner.

Tra-ta, tra-ta, ta-ta-ta!
 Čexka toxa Fati fata.
 Dolle, beraš, pioneraš,
 Ille oaza xoza oalaš.
 Pioneraš Lenina beraš da.
 — Šu dij pioneraš?
 — Txo da pioneraš

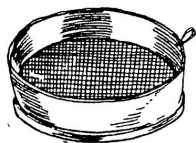
Txo da pioneraš. *Ff*

Cogal

Cc

C o g a l

Caca.

Txa jurta juxxe cogalaš lel.

Cogalaš kotamašta teb.

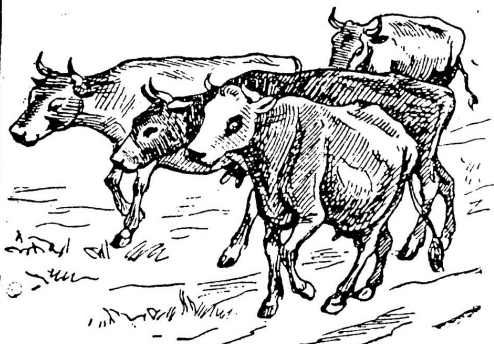
Carna deza kotami dulx.

Uce kotamaš jihaj car.

Uce top toxargja carna.

Cc

*cogal kotami moašta-
gha da.*

Žž

Boža

B o ž a

ghaž | muž | Mažit | žurnal | Žabi

Taxan dežurnij Žabi va.

Dežurni xannah voagha:

Co koraš del, fo čudojt,

beraš xarcaḡ lelijtac.

Škole gurgal tox.

ḡexarxo čuvoagha:

ḡa ca venar jazveš žurnal da.

Taxan Mažit j Žamalde j jazvir.

*Mažit j Žamalde j
udarnikaš bac.*

Ž ž

Bož.

B o ž

bož

kož

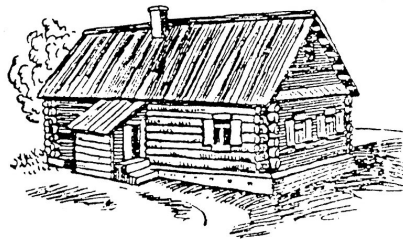
mož

vož

Ghabe bož ja.
Ghabe bož dika lelo.
Buc tel, jalat tel.
Mož a luvcaš lovzaju.

Ghabe bož ja

Ch

ch

Cha

Ch a

chov

chunto

chi

chog

chono

chimerg

Chono lelaje chagha.
Chono lelaje škole.
Chono lelaje haj deghaca.
Chena lelar dika da.

Ch ch

Chena lelar dika da

Kh
kh

Khudal

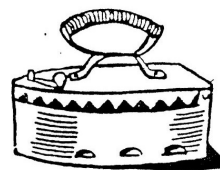
Kh	u	d	a	l
----	---	---	---	---

kha	khur	khod
khuv	khor	khada

Tungalgax khur ux.
 Chagha pišk joag.
 Piška juxxe Fati jagha.
 Be doallaš khod da.
 Khodaca tedaš khada da.
 Khudalču xij dahaš
 nani joagha.

kh kh

Ää

Äšk

Ä	š	k
---	---	---

äqa	ärzi	däri
äqqij	äsal	däghe

Txa chagha äšk ja.
 Äšk texača koč šärlu.
 Berij kočamašta nane
 äšk jett.
 Txo kast-kasta luvč,
 txo chena lel.
 Šo luvčij kast-kasta?

Ää

Ph
ph

Phelg.

Ph	e	l	g
----	---	---	---

phenda | phäraska | phelg | xumphar

Ädaz phelg xoadabir.
 Dade lor volča vigar Äda.
 Loro phelg bijxkar.
 Phelg sixa bijrzar.
 Ursaca lovzar dika dac,—
 joax nane.

Ph ph

*Ursaca lovzar dika
 dac*

Čh
čh

Čhega

Čh	e	g	a
----	---	---	---

čhama
čhim

čhega
čhug

čhugal
čhegalg

Čhagarg.

Txa ba che jett.
 Oaxa cunna muž tel.
 Txona co hjana šura tel.
 Oaš fu lu šoj yatta?

Čh čh

Lorade čhagarg!

Škole.

Txo školera cha doagha.
 Nane txona xudar a lu,
 šura a lu.
 Oaxa xudar du'.
 Oaxa šura ju'.
 Jaaleh a jiä dälča a
 kulgaš dul.

*Oaxa kast-kasta kulgaš
 a dul cergaš a chenju.*

du' | ju' | bu' | vu' | čha' | ši'

Yy

Yad

Y | a | d

Yadi j Yazi j beša baxar.
 Yadega yad dar.
 Co oalxazaraš doadora.
 — Ma doade oalxazaraš,—älar Yaze.
 Oalxazaraša ju' bešamašta, arenašta
 ze deš jola čoapalgaš.
 Oalxazaraš vej dottaghi da.

Yy

*Oalxazaraš vej dottaghi
 da.*

Qq

Qoq

Q	o	q
---	---	---

Txa jalx qoq ba.
 Ši qoq Yade ba.
 Qo qoq Yaze ba.
 Čha qoq Yajše ba.
 Txona qoqarč deza.
 Txona oalxazaraš deza.
 Oaxa carna chenolgaš du.

Alqašk.

Qq

Th
th

Thormi

T	h	o	r	m	i
---	---	---	---	---	---

thum	thoara	Thora	thod
------	--------	-------	------

Thari voa, Thari!
 Yamtha gho vej,—älar Yaze.
 Thari j Yazi j yamtha baxar.
 Lijčar, lejzar. Thaqa dizzä čhäri dăxar.

Th th

Hh

Hangi

H a n g i

Sohip | Hami | Ibrahim | Vohap

— Hami, havola hama di' vej.
Hangi jizzä šura ja vejna.

— Azam juargjac čhan kadaču hama.
Čhan na xov vejx čhannega lazar dij?

Čhan kadaču hama jaa megargjac.

Oaš jui čhan kadaču hama?

Hh

Ma jaa čhan kadaču

hama

Škole.

Ibrahim j Vohap j Sohip j deša bagha.
Yurra vorh sahat dälča ghovt.
Kulgaš juhmaraš dul.
Cergaš chenju. Hama du'.
Barh sahat dälča deša bolx.
Oamal dika jolaš, thex dika dešaš ba iš.
Šu dij thex dika dešaš?

Morh, barh, vorh.

Hiri škole ekskurse daxar.

— Beraš,—älar hexarxočo,—vejga käxat
dajtad Otaraška deša daghača hiri
beraša.

Car šojciga dex vej.

Beraš ghaddaxar, ciga daxa räza xilar.
Otaraškara hiri beraš gänna duhal
däxkar txona.

Car haheqar txoga, soaş škole dä belxaš.
Thaqqa čej mala čudigar txo.

Hiri khänka qhamäl dir, txoga moaršal
a xoattaš.

Txocarča Sohip jaxača khänka a
qhamäl dir. Co joaxar:

— Vej vežari da. Šo txanciga a daxka
deza.

Sarralca lejzä, dijlä qhästar txo.

Güjra

Üü

G	ü	j	r	a
---	---	---	---	---

üj	üjla	güjra	üjče
----	------	-------	------

Sigal morxaš lel, kast-kasta
doghalgaš delx.

Mozi j khormacaš j dyadännad.

Maca xul iz?

Di loacdennad, bijsa jyäxjennaj,
oalxazaraš dyadaxad.

Maca xul iz?

Xenaštara gha yažaghdennad.

Kolxozı bešamaš čuijcaj.

Maca xul iz?

Oktäbra di thadoagha.

Taxan oaxa plakataš jazjäj. Txoj klasse
 ǰaltexar oaxa iš. Jeraš ja txa plakataš:

Txo—Lenina beraš da.

Lenin—txa bäčča va.

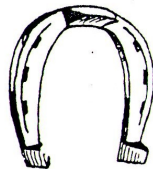
Lenina näqhaca lelargda vej.

Pioneraš belxa, dešara körte xila,
 gettar dika deša.

töxar
 qössar
 öttar

töxäd
 qössäd
 öttäd

örse, özde,
 görga, örg.

Laŋ

L a ŋ

di	diŋ	uŋ, zeŋ,
šu	šuŋ	
xa	xaŋ	voŋ, xeŋ

Vejna ešaraš:

karandaš, ručka,
 tetrad, pero,
 kiniška, karta,
 ghand, istol,

kor, niy—
 dešarxo, lorade,
 doxa ma de,
 etha ma de.

ŋ

*Vejn juqharan, kamaš
 loraje*

Txa čhoagho.

Az, oktäbrenka
Yade, čhoagho ju:

1. Urokaš dika
yomade.

2. Škole xannaḥ
axa.

3. Dezala nov-
qhostal de.

4. Dika oktäbre-
nok xila.

Az, Yade nanaz,
čhoagho ju:

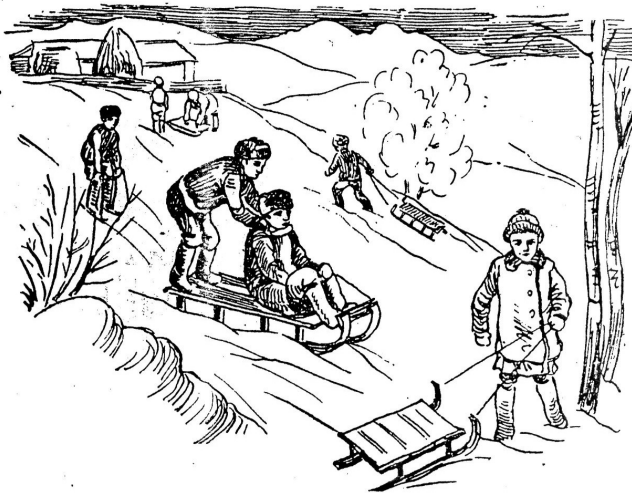
1. Kolxoza bel-
xatha xannaḥ axa.

2. Meqhal joacaš
bolx dika be.

3. Sarraḥa lik-
punkte deša axa.

4. Marxa a ca
qoabaš, sej unax-
chono loraje.

Duqqača oktäbrätaša jāj ižžamo čhoag-
ghonaš. Oaša a je ižžamo čhoaghonaš,
šoj chaghara barašca.

Ya.

Dena ḥaettar ya.

Oaxa soalozaš kijčjir.

Daxar txo guvthara soalozaš xaxka.

Ḥoj-ḥoj ḥalxa vala, jaxaš duqa lättar beraš.

— So vargva ḥalxa, äнна, čuxäxkar Yade.

Mux mo čexka voagha iz.

Yade soalozaš khalthalijlxar.

Yadi ḥelavallalca lejla čuvaxär.

Theḥa doagha txo cunna thadettadelar.

Ma duqa ghar j saqherdam j dar ciga.

SSSR-a qhamaš.

SSSR-e byä šov qham dax.
Xala dar qhamašta paččaḡa xana.
Soveti yädalo qhaḡegamxoj
muqhabäxar.
Vej Kavkaze muqhadänna qhamaš
jeraš da:

gurži, hiri, seli, ghalghaj, noxči, čersi qi
daraš.

Derriga beraš, dika beraš,
Dyajazdelar oktäbrätalla.
Txox chi tilläj oktäbräta,
Sij dolaš bolča oktäbra cherax.

Bolxloj beraška —
Nemci, francuzi,
Negri, hindi,
Kitajci, japonci,
Es-es-es-erera
Oktäbrätaškara
Deza moaršal da.

Derrigača dunenthara qhaḡegamxoj
beraš — vežari ba.

Oktäbräta.

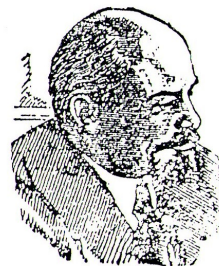
Beraš da txo,
Oktäbrätaš.
Lovzar, belam,
Dešar, bolx—
Txoca da.

Oktäbrätaj illi.

Txo qhahegamxoj beraš da,
Txa chi oktäbrätaš ja.
Tejna, bezame dax txo.
Oaxa bolx bu, lovza a lovz txo.
Pionerašta novqhostal deš,
Car kogametta ottargda txo.

Lenin.

Xa hona, oktäbrenok,
Xa hona, pioner,
Lenina niqh
Xuvcalurgboacalga.
Massaba a mexka,
Massaja a miyange,
Qhahegamxoj qhovsama
Lenina bejraq
Galxa lattalga.

V. I. Lenin.

Qoačašde Lenina vasket: deša, deša, deša!

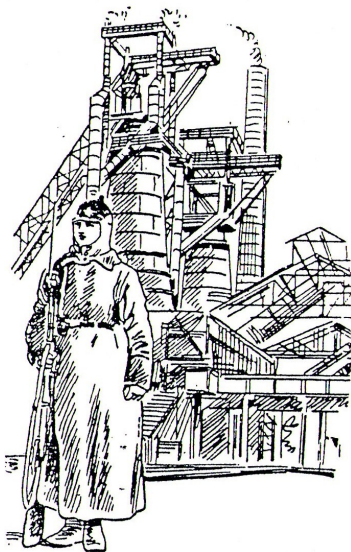
I. V. Stalin.

Bolševiki parte bäčča
va Stalin.
Qhahegamxoj klas-
san bäčča va Stalin.
Socializman ghirsä
bäčča va Stalin.

I. V. Stalin.

Stalin eggir dikax vo-
la Leninan dešarxo va.
Lenine j Staline j hejamaca kerdača ko-
talonašta thabolx qhahegamxoj.

Go bäqqa vejna
Moastaghi bagha,
Carex vej loradeš,
Topaš be jexkä
Che eskar lela.

Parghata bolx be,
Soveti moxk.
Moastagha juxatoxa,
Niz boqqa bolaš,
Che eskar da vej.

Udarnikaš.

Txo čoagho jolaš, udarnikaš da,
Massane a hoqam luš, beraš da,
Oaxa beri ujlaš xuvcargja,
Belxa, dešara thajerzajergja.

Mala va išta var?

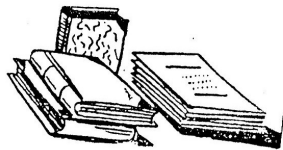
Dijnah saqherd.
Voq dijnah mogaš vac.
Qoalaghča dijnah
Belxatha vac.

Dialaghča dijnah
Khädvännav.
Pxelaghča dijnah
Thejavännav.

Bergba vej bolx udarnikaša mo.

Dezi-teš Mudara kiniška?

Byexača Mudaraca
Daxar-lelar kiniška.
Edthadä, settadä,
Duḡ doacaš, dux doacaš,
Bettargargaš kagjä,
Qhoalamaš hijqä.

Dika lelade kiniškaš,
edtha ma de, qhoa-
lamaš ma beqa

Dešara thaderza.

Xovlda šoana, oktäbräta!
Dešara ghalat darašta.
Dikax deša dezalga,
Qhaḡega duqax dezalga.

NOXČ-GHALGHAJ ABAT

<u>A a A a</u>	<u>B b B b</u>	<u>C c C c</u>	<u>D d D d</u>
<u>E e E e</u>	<u>F f F f</u>	<u>G g G g</u>	<u>H h H h</u>
<u>b b ħ ħ</u>	<u>I i I i</u>	<u>J j Ĵ j</u>	<u>K k K k</u>
<u>L l L l</u>	<u>M m M m</u>	<u>N n N n</u>	<u>O o O o</u>
<u>P p P p</u>	<u>Q q Q q</u>	<u>R r R r</u>	<u>S s S s</u>
<u>T t T t</u>	<u>U u U u</u>	<u>V v V v</u>	<u>X x X x</u>
<u>Y y Y y</u>	<u>Z z Z z</u>	<u>Ä ä Ħ ä</u>	<u>Ö ö Ö ö</u>
<u>Ü ü Ü ü</u>	<u>Č č Č č</u>	<u>Š š Š š</u>	<u>Ž ž Ž ž</u>
<u>Ch Ch</u>	<u>Gh Gh</u>	<u>Kh Kh</u>	<u>Ph Ph</u>
<u>Qh Qh</u>	<u>Th Th</u>	<u>Čh Čh</u>	<u>ŋ ŋ</u>